

Inför presidentvalet

Den mångårige, legendariske och karismatiska ledaren för östtimoresernas väpnade motstånd mot den indonesiska ockupationen, Xanana Gusmão, har fullföljt det självständiga Östtimors första presidentperiod. Den 9 april och den 9 maj går östtimoreserna till val för att välja nästa president för fem år. I första omgången krävs minst 50 % av rösterna, annars blir det en andra omgång med de två främsta kandidaterna.

Det här skrivs den 17 april. Den första valomgången har hållits, men resultatet är ännu inte klart. Dock vet vi att ingen av de 8 kandidaterna fått 50 % av rösterna.

Kandidater

Presidentvalet är inget partival, men alla utom en är aktiva i ett parti. De åtta kandidaterna är, i den ordningen de genom lottning står på valsedel:

- 1 Lu'Olo - Francisco Guterres
Fretilins ordförande, parlamentets talman, deltog i gerillakampen mot den indonesiska ockupationen, som varade 1975-1999.
- 2 Avelino Coelho da Silva
Ledare för Timors socialistparti, PST, en utbrytning ur Fretilin i mitten av 1990-talet. Partiet har en ledamot i parlamentet. Förordar tetum som officiellt språk.
- 3 Xavier do Amaral
Ledare för ASDT (Timorese Association of Social Democracy), Östtimors socialdemokrater, som deltog i bildandet av Fretilin. Har sex platser i parlamentet. Do Amaral blev Östtimors förste president efter självständighetsförklaringen 1975. Han fick 17 % av rösterna i det förra presidentvalet.
- 4 Manuel Tilman
Ledare för partiet KOTA (Föreningen av timoresiska hjältar, också känd som Bergsbrigadernas söner) och en av dess två parlamentsledamöter. Partiet försöker att återuppliva traditionell timoresisk kultur. Deltog i parlamentarikerbesöket vid de svenska riksdagsvalen.
- 5 Lucia Lobato
Parlamentsledamot för PSD, ett av de större oppositionspartierna med sex parlamentsledamöter. Mario Carrascalão är ordförande, men partiet nominerade Lucia Lobato, som är kvinna.
- 6 José Ramos-Horta
En av grundarna av Östtimors socialdemokrater och mångårig talesman i utlandet för Fretilin under ockupationen. I mitten av 1980-talet lämnade han partiet och anslöt sig tillsammans med Gusmão till den breda samarbetsorganisationen CNRT. Han fick Nobels fredspris 1996. I den första regeringen efter självständigheten 2002 var

han utrikesminister tills han efter premiärminister Mari Alkatiris avgång 2006 blev premiärminister.

7 João Carrascalão

Ledare för UDT (Timorese Democratic Union), ett av de äldsta oppositionspartierna med två parlamentsledamöter. 1974-1975 var partiet för autonomi under Portugal och antikommunistiskt. Det utkämpade och förlorade ett kort inbördeskrig mot Fretilin i augusti 1975.

8 Fernando Lasama de Araujo

Ledare för PD (Democratic Party), det största oppositionspartiet med sju platser i parlamentet. Lasama var i flera år fängslad i samma indonesiska fängelse som Gusmão.

Huvudmotståndarna

Det råder ingen tvekan om att Fretilins kandidat Lu'Olo är en av dem som har möjligheten att vinna. Partiet har fortfarande ett mycket brett stöd bland befolkningen och är ganska väl organiserat.

José Ramos-Horta är Lu'Olos huvudmotståndare. Han har Gusmãos stöd och förmodligen mest erfarenhet av internationell politik och administration av alla östtimoresiska politiker. Eftersom Gusmão förmodligen kommer att kandidera till parlamentet för ett nybildat parti, tror många att han kan bli nästa premiärminister.

Den långa krisens politiska aspekt har alltmer kommit i skymundan och har kanske inte någon större inverkan på valet. Men det går dock inte att bortse från den förra chefen för militärpolisens, major Alfredo Reinado som rymde ur fängelset i augusti, roll. Reinado har rått sina anhängare att varken rösta på Ramos-Horta eller Lu'Olo.

Ingen av de övriga kandidaterna tillmäts en verklig möjlighet att bli vald.

Presidentens och valets roll

Konstitutionen ger presidenten liknande befogenheter som Portugals president. Han kan lägga in sitt veto mot lagförslag, som inte är antagna med absolut majoritet, han har viss utnämningmakt och kan utlysa undantagstillstånd. Gusmãos betydelse grundar sig mer på hans personlighet och popularitet än på konstitutionen.

Presidentvalet kan till stor del ses om ett prov på landets politiska mognad och stabilitet. Om valet blir ett fritt och rättvist val och resultatet allmänt godtaget, vilket kandidaterna försäkrat, så är det ett lovande tecken på den unga demokratins möjlighet att fortleva. De kommande parlamentsvalen kommer dock att få större betydelse för den politiska och ekonomiska utvecklingen i landet.

Tommy Pollák

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.